

Minden eladó! Minden eladó?

A modul szerzője: Sallai Éva

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

A 11. ÉVFOLYAM

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	16-17 évesek
Ajánlott időkeret	2 x 45 perc
A modul közvetlen célja	A diákok gondolkodjanak el azon, milyen szerepet játszik a pénz a világban, az egyes emberek életében és a saját életükben. Tudatosítsák a pénz helyét, szerepét jövőjük alakulásában. Gondolják át, hogy a mai világban valóban eladó-e, illetve megkapható-e minden. Gyakorolják az érvelést, a vitában való részvételt.
A modul tartalma	A Tisztességtelen ajánlat című film tartalma. A tisztességhez kapcsolódó fogalmak köre. Mi az, ami eladó, és mi az, ami nem? Milyen konkrét körülmények befolyásolják az ember döntéseit? Mekkora a pénz hatalma? Milyen próbái vannak a tisztességünknek? Beszélgetés és vita a tisztességről.
Megelőző tapasztalat	Személyes tapasztalatok a pénzről, a tisztességről.
.Ajánlott továbbhaladási irány	Értékkonfliktusok kezelése.
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Személyes kompetencia: felelősségtudat Kognitív kompetencia: etikai normák ismerete, kritikai gondolkodás Szociális kompetencia: mások véleményének tiszteletben tartása, érvelés, döntés
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember és társadalom, Művészetek – Mozgókép kultúra és médiaismeret Tantárgyakhoz: etika, osztályfőnöki óra, társadalomismeret Modulokhoz: 13-14 évesek: Neked is van bundád? (szkb208_07) 14-15 évesek: Vétkesek közt cinkos, aki néma (szka209_27)_ 15-16 évesek: Hová tűnt az erkölcsi halál? (szka210_45) 16-17 évesek: Senkinek a zsebében nincs a bölcsek köve (szka211_23)

Támogató rendszer

Kósáné Ormai Vera – Völgyi Péterné: *Az erkölcsi gondolkodás fejlesztése konfliktushelyzetek alkalmazásával*. Megjelent: *Nevelési kézikönyv nem csak osztályfőnököknek* (szerk.: Szekszárdi Júlia), OKI Kiadó – Dinasztia Tankönyvkiadó, 2001, 215–240. o.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A tanulók a foglalkozás előtt együtt megnézik a Tisztességtelen ajánlat című filmet. Ezt a filmet szinte minden videotékában megtaláljuk. Javasoljuk, hogy a tanár nézze meg előre a filmet. A film története segíti a tanulókat annak végiggondolásában, hogy milyen embert próbáló helyzetek vannak a pénz hatalmából fakadóan. Napjainkban sokszor fogalmazódik meg a filmben elhangzott mondat. Minden eladó. Szerencsés esetben a foglalkozásokon sikerül gondolatban eljutni odáig, hogy a tisztességes életnek is van nyeresége az egyén számára. Büszke lehet magára az ember, akinek van tartása, s aki a legtöbb helyzetben tisztességes marad.

Fontos, hogy a beszélgetést vezető pedagógus kellő nyitottsággal fogadja a diákok véleményét, fogadja el a szokatlan vagy tőle távol álló érveléseket is. Ebben a folyamatban a pedagógusnak az a dolga, hogy próbálja megmutatni a téma sokféle összetevőjét, és nem az, hogy megegyezésre törekedjék. A film feldolgozásához azért nem adunk instrukciókat, mert minden pedagógus maga tudja, hogy milyen elemzésben érzi magát biztonságban.

A téma feldolgozása két részre bontható. Az első órában a film tartalmáról beszélgetnek a tanulók, a második órában viszont a hétköznapi helyzetekről cserélik ki véleményüket.

A sémát (D2) a páros beszélgetés előtt el kell magyarázni. Az egyes vonal két oldalán jelöljük, hogy a vélemények milyen távol vannak egymástól. Azt kell megfigyelni, hogy a beszélgetés után közelebb kerülnek-e az ellentétes véleményen lévő résztvevők vagy sem. A legtöbb esetben közelebb kerülnek, mert a kagyló módszerrel figyelniük kell egymás érveire is, és így jobban értik a másik álláspontját is.

A 90 percnyi időt célszerű egyben felhasználni, a diákok ennyit szünet nélkül is végig tudnak dolgozni, és így a foglalkozás len-

dülete sem törik meg. A kiscsoportos tevékenységeket elősegíti a terem mozgatható bútorzata és a terem megfelelő mérete, amely lehetővé teszi, hogy a kiscsoportok egymástól kellő távolságban dolgozzanak.

A témával kapcsolatban érdemes általánosságban leszögezni, hogy olyan kérdést vet fel, amit igazán jól akkor lehet feldolgozni, ha ez a modul az erkölcsi kérdésekről folyó beszélgetések tágabb keretébe illeszkedik, s nem csak önmagában áll!

A MODUL MELLÉKLETEI

Tanári segédletek

- P1 A Tisztességtelen ajánlat című film vázlata és kulcsmondatai
- P2 Az erkölcsi dilemmavita folyamata. Módszertani útmutató
- P3 Idézet a poszteren

Tanulói segédletek

- D1 Fogalomlista. Egyéni feladatlap. Összesen annyi kis lapocskára van szükség, ahány tanuló van az osztályban.
- D2 Értékválasztási különbség. Egyéni feladatlap. Összesen annyi kis lapra van szükség, ahány tanuló van az osztályban.
- D3 Valóban minden eladó? Gondolatébresztő kérdések és félmondatok. A lapból annyi példányt kell másolni, ahány csoport alakult az osztályban.

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a A film tartalmának felidézése					
A és B	A tanulók négyfős csoportokat alkotnak, és rekonstruálják a Tisztességtelen ajánlat című film tartalmát. Az egyik csoport képviselője elmondja a történetet. A többiek szükség szerint kiegészítik azt, miközben egy önként jelentkező tanuló felírja a film vázlatát egy csomagolópapírra. Felragasztja egy alkalmas falfelületre, ahol mindenki láthatja. 10 perc	A Tisztességtelen ajánlat című film tartalmának pontos ismerete Együttműködés Lényegkiemelés	Csoportmunka – gyűjtés Frontális munka – közös kiegészítés	Papír, írószer Csomagolópapír Vastag filctoll Ragasztógyurma	P1 (Filmvázlat)
I/b Neked miről szólt?					
A	A tanár azt kéri a tanulóktól, hogy írják le egy mondatban, hogy miről szólt a film, és mit tartanak ők a film fő gondolatának? 5 perc	Ráhangolás a közös beszélgetésre Szövegalkotás	Egyéni munka – lényegkiemelés		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanulók egy fogalomlistát (D1) kapnak, amelyből kiválasztják azt a három szót, amely véleményük szerint a legjobban kapcsolódik a film tartalmához. 5 perc	Tájékozódás az értékek között Lényegkiemelés Absztrakció	Egyéni munka – lényegkiemelés	D1 (Fogalomlista)	
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a Te hogyan döntöttél volna?					
A	A tanár felteszi a kérdést, hogy a tanulók egyéniül hogyan döntöttek volna a filmbeli helyzetben. A lányok Diana szerepébe, a fiúk pedig a férj, David szerepébe képzelik magukat. A teremben kijelölik az „igen” és a „nem” válaszok két pólusát, ahova a tanulók döntéseik alapján csoportosulnak. A két csoport tagjai egy-egy mondatban elmondják a döntéshez kapcsolódó érveiket. A tanulók most csak meghallgatják egymást, és nem minősítik az indoklásokat. 10 perc	A személyes döntés gyakorlása Értékválasztás Véleményalkotás Döntési készség	Frontális munka – véleményalkotás és csoportalkotás		
B	A tanulók négyfős csoportot alkotnak, és megvitatják, hogy ők hogyan döntöttek volna a filmbeli helyzetben. A csoportnak egyezsége kell jutnia a döntésben. A szóvivők megosztják a csoport véleményét a többiekkel. Jelzik azt is, hogy milyen eltérő érvek fogalmazódtak meg a csoporton belül. 10 perc	A döntés gyakorlása Véleményalkotás Döntési készség Konszenzuseresés	Csoportmunka – közös döntés kialakítása		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/b Hallgassuk meg egymás érveit, kezében a kagyló					
A	<p>Az ellentétes döntéseket képviselő tanulók párokat alkotnak, minden pár kap egy-egy kagylót. Akinél a kagyló van, az elmondja érveit. Miután a párja elismételte a társától hallott mondanivalót, és kiderült, hogy pontosan megértette, akkor átveheti a kagylót, és ő is elmondhatja az álláspontját. Ezt követően a társa megismétli az általa kihallott üzenetet. A gyakorlat végén a tanulók egyenként beszámolnak tapasztalataikról, s jelölik a D2 lapocskán, hogy milyen irányban mozgult el az álláspontjuk a beszélgetés hatására, és miért.</p> <p style="text-align: right;">20 perc</p>	<p>Az árnyalt vélemények kialakítása a saját álláspontok védelme érdekében</p> <p>Véleményalkotás Vitakészség</p>	Páros munka – kagyló módszer	D2 (Értékkülönbségi séma)	Tengeri kagylók (vagy ha ilyenek nincsenek, páronként egy toll is alkalmas a gyakorlathoz)
B	<p>A csoporttagok erkölcsi dilemmavitat rendeznek „Az éjszaka elmúlik, mint a többi, de a pénz megmarad!” állítást helyezve a vita középpontjába.</p> <p style="text-align: right;">20 perc</p>	<p>Az árnyalt vélemények kialakítása a saját álláspontok védelme érdekében</p> <p>Véleményalkotás Vitakészség</p>	Frontális munka – erkölcsi dilemmavita		P2 (Módszertani útmutató)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Mekkora a pénz hatalma? (2. óra)					
A	A tanulók kiscsoportokban arról beszélgetnek, hogy hol a határ: mi eladó és mi nem? A D3 melléklet gondolatébresztő kérdéseket és félmondatokat tartalmaz a beszélgetéshez. A szóvivők ismertetik a csoporton belül kialakult véleményeket. 30 perc	Annak tudatosítása, hogy a cselekedetek megítélésében fontos szerepe van a konkrét helyzetnek Véleményalkotás Szociális érzékenység	Csoportmunka – beszélgetés Frontális munka – megbeszélés	D3 (Kérdések)	
B	A tanulók kiscsoportokban életszerű történeteket írnak arról, hogy mikor tudják elfogadni, és mikor nem azt, ha valaki pénzért elad „nem eladható” dolgokat. A csoportok egymás véleményét is kikérik a történeteikkel kapcsolatban. 30 perc	Annak tudatosítása, hogy a cselekedetek megítélésében fontos szerepe van a konkrét helyzetnek Szociális érzékenység	Csoportmunka – történetek írása Frontális munka, megbeszélés, vita		
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Milyen próbái vannak a tisztességünknek?					
A és B	A tanár felteszi a falra a József Attilától vett idézetet tartalmazó poszttert. A tanulók összegyűjtik, hogy milyen kísértéseknek van kitéve egy mai fiatal, amelyek megnehezítik, hogy megőrizze a tisztességét? Beszélgetnek róla, hogy kik segíthetnek neki, hogy felelősen tudjon dönteni az ilyen helyzetekben? 15 perc	A téma kapcsán felmerült vélemények összegzése, a József Attila vers értelmezése Önreflexió Véleményalkotás Vitakészség	Frontális munka – helyzetek közös gyűjtése, és a személyes segítők számbavétele		P3 (Idézet)

Tanári segédlet

P1 (Filmvázlat)

A *Tisztességtelen ajánlat* című film vázлата és kulcsmondatai

Azt hittem, semmi nem változtathat azon, amit érzünk. Legyőzhetetlenek vagyunk.

Valaki egyszer azt mondta. Ha valamit nagyon akarsz, engedd el. Ha visszajön, örökre a tiéd marad. Ha nem, akkor nem is volt soha igazán a tied.

David és Diana házaspár. A férj építész, és álmai házáat építené. Félig kész a házuk, s nem tudják fizetni a hiteleket.

Egy játékkaszinóban nyernek, veszítenek, és találkoznak egy millióossal, aki venni akar Dianának egy ruhát. Ő visszautasítja, és azt mondja: A ruha eladó, én nem.

Minden pénzüket elveszítik. Gage megkéri a lányt, hogy dobjon ő a kockával, hozzon neki szerencsét. Nagyon nagy pénzben játszik. Nyernek, és meghívja őket egy fogadásra, hogy megünnepeljék a nyereményt. Fizeti a szobájukat is. Megveszi a ruhát ajándékba az asszonynak 5 ezer dollárért.

Beszélgetés biliárdozás közben:

- „Nekem van pénzem, testőröm, de egy valami hiányzik az életemből.
- Nem lehet mindent megvenni pénzzel. Sok mindent igen.
- De sok minden van, ami nem eladó.
- Például?
- Embereket nem lehet venni.
- Ez naivítás, Diana, mást sem csinállok, csak embereket vásárolok.

- Az üzleti életben talán igen, de ahol igazi érzelmekről van szó...
- Ez tökéletesen igaz.

...

- Akkor próbáljuk ki. Tegyük föl, följánlok maguknak egymillió dollárt, ha egy éjszakát vele tölthetek.
- Ez csak valami vicc lehet.
- Tegyük föl, hogy nem. Mit szólna hozzá?
- Azt, hogy menjen a fenébe.
- ...
- Ez egy reflexszerű válasz, mert azt képzelem, hogy csak elméleti felvetés. De mi van, ha tényleges pénz áll mögötte? Nem tréfáltam. Egymillió dollár! Az éjszaka elmúlik, mint a többi, de a pénz megmarad. Gondolja meg, egymillió dollár. Egész életre szóló biztonság egyetlen éjszakáért. Nem kell most rögtön válaszolnia, gondolják át. Komolyan.”

Éjszaka álmatlanul forgolódnak, és arról beszélnek, meg tudnák-e tenni. Megszűnne minden probléma, mert visszaadhatnák a kölcsönt, felépülhetne a ház. Csak a testem, de semmi érzélem – mondja Diana. Hiszen mással is lefeküdtek a házasságuk előtt. Felmerül, mi lesz utána? Elfelejtjük, nem beszélünk róla.

Ügyvéd barát. Diana kétféle ér. Most tegyük félre az erkölcsi kérdéseket. A szerződésben még arra is van szabály, ha Gage megtalálna halni. Megkötik a szerződést.

Amikor a lány elmegy a milliárdossal, a fiú próbál utána rohanni, de már elszálltak helikopterrel egy hajóra.

A hajón Diana átöltözik. Amikor a fedélzetre megy, Gage kikapcsolja a fényeket. A lány felnéz a csillagokra: Azt is ki tudja kapcsolni?

Gage: Bizzuk a szerencsére, ha fej, akkor jó, ha írás, visszaviszem. (Fej van fölül az érmén.)

Mikor visszajönnek, a szállodai szobában várja a férj, elgyötörten, sírva ölelik egymást.

Mennek a bankba, hogy kifizessék az adósságot, de kiderül, hogy két napja lejárt a határidő, és eladták a házat.

A fiú bizalmatlan, figyelni a telefonokat, belenéz a felesége táskájába.

A lány megtudja, hogy Gage vette meg. Ráborítja az étteremben az asztalt. Vissza akarja venni a házat, de Gage kétmilliót kér. „Dolgozzon meg érte.” (Gyűlölöm magát. Csak szeretne gyűlölni.)

A fiú kieroszakolja, hogy mondja el, mi történt a hajón, és jó volt-e a szex. A lány válaszol, igen.

Elköltözik a fiú. Széttépi a közös fényképeket. Egyiküknek sem kell a pénz. Az ügyvédnél van letétben.

Diana mint ingatlanos, Gage-dzsel megy házakat nézni. „Minden eladó.”

Gage elviszi az üres házába. Valami hiányzik innen. Az élet. Nem, maga.

Ahonnán mi kezdtük, nem vezet út sehová.

Gage mesél egy lányról, akivel régen találkozott a buszon, de hagyta elmenni. 30 éve minden nap eszébe jut. Nem akarja, hogy megismétlődjön. Kiskutyákat vesz és néhány bútort, táncolnak.

David részegen odamegy hozzájuk (Gage és Diana) az utcán, amikor kiszállnak az autóból. „Valamit nem tud rólunk. Legyőzhetetlenek vagyunk.” – mondja Gage-nek. Nagyon elkeseredett, leütik és hazaviszik. Összeragasztott fényképek a falon.

David elmegy tanítani, a mestere nagyon elégedett a fejlődésével. „Az igazán nagy emberek nem tudnak megnyugodni. A legutolsó téglá is törekszik valamire. Megvan benne a lehetőség. Egy téglá is több akar lenni önmagánál. Többre vágyik, mint ami. Ez az, amit érezni kell.” – ezt mondja a tanítványainak.

Jótekonysági összejövetel, Gage és Diana együtt mennek. Vízilovakat is lehet örökbe fogadni. Egymillió dollárt kiált be licitáláson a fiú. Vízilótulajdonos lesz. Ekkor látják meg egymást Dianával. A válási papírokat hozta. Leülnek beszélgetni, Gage elmegy, de figyelni őket.

David: „Ott követtem el a hibát, hogy azt hittem, legyőzhetetlenek vagyunk. Most már tudom, amit az ember a szerelemben elkövet, azok megmaradnak. Ha két ember együtt marad, az nem azért van, mert elfelejtik, ami történt, hanem azért, mert megbocsátják... Azt hittem, ő a jobbik, most már tudom, hogy nem, csak több pénze van.”

Aláírja a válási papírt.

Az autóban Gage arról beszél, hogy Diana a legjobb az egymillió nő között. Diana kiszáll az autóból. Gage odaadja az érmét.

Miért csinálta ezt? – kérdezi a sofőr a férfitől.

Be akartam fejezni. Egyetlenegyszer sem nézett rám úgy, ahogy órá. – válaszolja Gage.

Diana ül a buszon, és a kikötőbe megy. Forgatja az érmét. Mind a két oldalán fej van. David ott ül a régi helyükön.

„Mondtam már, hogy szeretlek. Nem. Pedig igen. Még mindig? Örökké.”

P2 Az erkölcsi dilemmavita folyamata (Módszertani útmutatás)

Szavazás arról, hogy ki, melyik döntést tartja helyesebbnek. Mindenképpen választani kell, akkor is, ha a döntést valaki nem érzi teljesen egyértelműnek.

A véleménynek megfelelően egy pro- és egy kontracsoport alakul. (Az egyik csoportba azok tartoznak, akik szerint Dianának nem lett volna szabad elmennie Gage-dzsel, a másikba pedig azok, akik úgy vélekednek, hogy „Az éjszaka elmúlik, mint a többi, de a pénz marad”). Amennyiben az egyik csoport lényesen alacsonyabb létszámú, tovább kell árnyalni a történetet, és élezni a dilemmát annak érdekében, hogy viszonylag kiegyensúlyozott erőviszonyok jöjjenek létre.

Mindkét csoportban több kiscsoport (3-4 fős) alakul, akik *összegyűjtik a véleményük mellett szóló érveket*.

Az érvek ütköztetése plenárisan történik.

A két csoport egymással szemben helyezkedik el, és az egyes csoportok szóvivői felváltva mondanak egy-egy érvet az összegyűjtöttek közül. Minden felhozott érvre egy másikkal reagál az ellencsoport. Aki elmondta a saját csoportja érvét, felszólít valakit a másik csoport tagjai közül.

A tanár, mint moderátor ügyel arra, hogy a diákok betartsák a vita szabályait.

Újabb kiscsoportos szakasz következik, amelynek során megtörténik az *„ellenfél” érveinek értékelése*. El kell dönteni, hogy ezek közül melyek elfogadhatóak. A csoportok szóvivői ismertetik a megbeszélés eredményét, és ennek nyomán kialakul egy lista az elfogadott és az elutasított érvekből.

Ezután *megismétlik a szavazást* arról, hogy melyik döntést tartják a résztvevők a kettő közül helyesebbnek. Itt kapnak lehetőséget a résztvevők arra, hogy helyet változtassanak, átülhessenek a másik csoportba.

Elképzelhető hogy a két csoport a vita hatására teljesen átrendeződik.

A résztvevők értékelik a folyamatot hasznossága és érdekessége szempontjából.

P3 Idézet poszteren

„Miért legyek tisztességes, kiterítenek úgylis,
Miért ne legyek tisztességes, kiterítenek úgylis.” (József Attila)